

УДК 94(477)+929.52

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ З ПОКУТТЯ

Т. І. Виноградник*Івано-Франківська обласна організація Національної спілки журналістів України; тел. +380 (3422) 2-42-89*

У статті йдеться про державотворчу місію, політичну та громадську діяльність уродженця покутського села Русова, Президента Української Народної Республіки в екзилі Миколи Плав'юка.

Ключові слова: *Микола Плав'юк, Президент Української Народної Республіки в екзилі, державотворчі інституції українців за кордоном.*

Першим Президентом України був Михайло Грушевський (1917-1918 рр.). Наступними були: Симон Петлюра, Андрій Левицький, Степан Витвицький, Микола Левицький, після смерті якого Президентом Української Народної Республіки в екзилі (вигнанні) став Микола Плав'юк (1989-1992 рр.). Про нього такі слова:

“...Це людина, для якої найвища мета – українська незалежність Держави. Я ж бачив пана Миколу в перші місяці, коли наша Україна стала незалежною. І то треба було бачити, як світилися його очі, випромінюючи радість, які проникливі були слова. Це зрозуміло, адже чоловік поклав життя на втілення цієї творчої події і зробив для цього дуже багато.

Тому я ціную Миколу Плав'юка, по-перше, як особистість, по-друге, – як керівника державотворчих інституцій за кордоном. І, по-третє, – як політика міжнародного масштабу.

...Політична постать Миколи Плав'юка в історії української держави посідає велике і почесне місце...”

Леонід Кравчук

Микола Плав'юк народився 5 червня 1927 року на малій батьківщині видатного українського письменника Василя Стефаника – в селі Русові на Покутті. Його коріння козацького роду. Плав'юки віками жили на хуторі Плав'юків, прадіди Миколи Васильовича орали землю, сіяли зерно, жили з хлібом і любили співати:

А вже двісті років

Як козак в неволі...

Після Полтавської битви зі шведами й упадку гетьмана І. Мазепи, 1749 року хутір Плав'юків на Полтавщині спалили, а п'ятьох братів вислали до Сибіру.

Двоє братів, Степан та Микола, наважилися втекти з чужини, з холодної тайги аж до Кутів на Гуцульщині. Саме від них бере початок гілка Плав'юків на Покутті. Молодший брат Микола одружився з красунею русівчанкою Марією Вахнюк, саме в них і народився майбутній президент України.

Нині на їх будинку встановлена меморіальна дошка про те, що тут народився Президент УНР в екзилі Микола Плав'юк, одна з вулиць Русова названа на його честь, а він – почесний житель села.

Микола закінчив на відмінно 1936 року русівську трикласну школу, директором якої був народний учитель, згодом талановитий письменник Іван Федорак. Батько, помітивши у синові цікавість і допитливість, часто повторював: “То є найліпший скарб – знання. А без того людина ні на що не здатна”.

Тому Микола продовжив навчання у Снятинській школі. У бурсі «Рідна школа» відбувалися цікаві події: вчителі пильно стежили, щоб діти вчилися гарно, не гаяли часу, дбали про їх національне виховання – проводили сходи на Шевченківські свята, вшановували пам'ять загиблих студентів під Крутами. На святі Першого листопада – Дні проголошення Західно-Української Народної Республіки – залу прикрашали золото-блакитні стяги та стрічки, якими були перевиті портрети Т. Шевченка та І. Франка. Згодом хлопець вступив до Снятинської гімназії, як один із кращих учнів отримував стипендію. З 1939 року гімназія стала українською, Микола навчався в IV класі; за відмінні успіхи та взірцеву поведінку його нагородили похвальною грамотою з портретами Леніна та Сталіна.

1941 року на початку війни Німеччини проти СРСР, у Львові проголосили Українську державу, однак ненадовго. Стало відомо, що Галичину відділено від України і приєднано до німецького генерального губернатрства. Це обурило людей, котрі зрозуміли далекоглядні плани Гітлера й не могли змиритися, що їх позбавили українства. Карпатську Україну обсіли угорці, Буковину та Басарабію вхопили румуни, німці окупували центральну та східну Україну. У 1944, ще воєнному році, запрацювала Снятинська торгівельна школа, до якої ходили діти з всього повіту. Вона стала важливим центром політичного життя – була організована мережа юнацтва ОУН, куди вступив і Микола Плав'юк. З цього часу почали його переслідувати. Микола, як член ОУН, вимушено емігрував за кордон.

Перед виїздом до Львова, заїхав до рідного Русова, стоячи на пагорбі, звідкіля було видно все село, подумки вітав його: «Ось і ти, село мого дитинства! Ті ж вулички, і церковця на пагорбі... І ще ось верба, ну звісно, я впізнав тебе, вербо! Русів, моя русява отчизно, батьківська хата!..» Сумно прощався з родиною – батьком, молодшим братом Ярославом, поставив свічку на могилі матері. 1945 року Микола Васильович опинився у німецькому місті Мюнхені, де того часу знаходилося приблизно сім-вісім тисяч українських біженців. Серед них були освітяни, котрі організували українську середню школу, в якій Микола закінчив 8-м класів гімназії.

Того часу серед українців у Німеччині поновив роботу «Пласт», до праці в якому залучили й Миколу Плав'юка. Тут, 1946 року, в його життя увійшла чудова дівчина Ярослава Бойко, уродженка малої батьківщини видатної української співачки зі світовим іменем Соломії Круше-

льницької – із села Біла поблизу Тернополя. Вона стала незрадливою супутницею в усіх його громадсько-політичних справах, вихованні дітей та внуків. Микола Плав'юк вступив на навчання до Мюнхенського університету, який 1949 року закінчив, здобувши економічну освіту.

Його політична діяльність розпочалася з усвідомлення своєї національної достатності, розуміння одностайності народу як поруки його державної незалежності. Виконуючи державотворчі завдання ОУН, Микола Плав'юк уявляв рідну Україну, дякував Богові, що вона є в його серці. Україна була і зосталася його єдиною любов'ю, до останнього подиху, до останнього поштовху серця.

Зустрічі з українцями, котрих війна порозкидала по чужих землях – в Австрію, Чехію, Італію – пришвидшили визрівання його громадянської сутності. Він мужнів, набирався знань і розумів, як за роки навчання мало дізнався про світ, культуру свого та інших народів.

1948 року була створена Українська Національна Рада – своєрідний еміграційний парламент, котрий на основі Тимчасового закону Державного Центру УНР в екзилі об'єднав усі самостійні українські сили.

Політична спадщина Миколи Плав'юка багатогранна. В Канаді разом з молодшим поколінням емігрантів відновлював «Рідну школу», будинки-читальні, різноманітні клуби, самодіяльні гуртки, церковне громадське життя.

Микола Плав'юк був активним в Українському Національному Об'єднанні (УНО) Канади, командиром пластунів Канади і головою пластового проводу сеньйорів. Микола Плав'юк 1950 року закінчив курси з вивчення англійської мови, 1954 року – університетські студії в Монреалі, здобувши знання з торговельного та індустріального менеджменту. Він став відомим спеціалістом у фірмі «Ессекс Пакерс» і зміг матеріально забезпечувати сім'ю, став економічно та фінансово незалежним, що було особливо важливим для подальшої політичної діяльності. Згодом знову повернувся до справ УНО, щоб розбудити українську національне об'єднання та поширити його вплив серед української спільноти – став заступником голови Президії УНО Канади з центром у Торонто, а після – її головою.

З того часу започатковано створення світового Конгресу Вільних Українців – авторитетної організації, котра приклала багато праці для згуртування світового українства і підтримки національного руху в самій Україні.

Після 12-річного заокеанського проживання, Микола Плав'юк відвідав європейський континент, ближче познайомився з країнами, які були тісно пов'язані з Україною. 1967 року в Нью-Йорку відбувся Світовий Конгрес вільних українців. Миколу Плав'юка не полишало хвилювання, біль та відчуття безсилля – не знав, як допомогти тим, хто за «залізною завісою». Водночас відчував гордість за нескорених: В'ячеслава Чорновола, засудженого у Львові за працю «Лихо з розуму»; Левка Лук'яненка, багатолітнього політв'язня, Богдана і Михайла Горинів та багатьох інших. Радів, що прийшла нова лава борців, нова хвиля опору і

Відродження, котра охоплювала все більшу територію України. Він постійно розмірковував над тим, яку потрібно мати мужність і силу, аби стати на прох з могутньою державною машиною безжального тоталітаризму.

М. Плав'юк відвідав Бразилію, Аргентину, Венесуелу – країни, де проживали українські спільноти й своїми зустрічами розбуджував пам'ять про Україну, організовував їх на спільну працю. Де б не виступав, завжди впливово говорив, що Українська Народна Республіка є наша кров, наша молодість, наша перемога, наша розпука, біль, однак – наші надії і все наше життя за межами рідної землі.

1973 року в Торонто відбувся другий Світовий Конгрес, який обрав Миколу Плав'юка Президентом Світового Конгресу Українців. Третій Світовий Конгрес 1978 року показав світовій спільноті здатність українців боротися за власну державу, їхню єдність у справі досягнення мети.

Він любив патріотів, з якими спільно йшов шляхами боротьби, з якими переживав небезпеки і тривоги, підступи ворогів, з якими болів і страждав за долю України.

1989 року сесія Української Національної Ради, що відбулася в дусі єдності та тісної співпраці всіх політичних сил, одноставно, з ентузіазмом обрала Миколу Плав'юка Президентом УНР в екзилі.

1 грудня 1991 року в Україні всенародний референдум поставив останню крапку над віковим поневоленням країни і ствердив народною волею Українську Державу. Понад 92 відсотки населення України сказали своє чітке і однозначне «ТАК» – незалежності!

«ТАК» – своїй праці і волі у своїй хаті, як писав наш геній Тарас Шевченко.

«ТАК» – сказали українці, росіяни, євреї, поляки, всі суцї нації на українській землі. Україна виборола свободу, отримала визнання держав усього світу. Однак, не могло бути так, щоб діяли два уряди України: один – на рідній землі, другий – за кордоном. Було вирішено поїхати до Києва для з'ясування подальших державотворчих питань. 18 січня 1992 року, після 48-річної вимушеної еміграції Микола Плав'юк з дружиною Ярославою ступили на рідну українську землю. Серця їх билися від хвилювання, найбільша мрія їхнього життя здійснилася – вони вдома, можна вдихнути рідне повітря, побачити рідні хати. Але спочатку була столиця, зустріч із Президентом Леонідом Кравчуком, членами уряду. 24 серпня 1992 року, складаючи свої повноваження у Марійському палаці, Микола Плав'юк, як Президент УНР в екзилі, заявив, що проголошена 24 серпня й утверджена 1 грудня 1991 року Українська Незалежна Держава продовжує державно-націоналістичні традиції УНР і є правонаступницею Української Народної Республіки. Він передав заяву і грамоту із складання своїх повноважень і припинення діяльності Державного Центру УНР. Чинному Президентові України Л.Кравчуку були вручені Прапор ДЦ УНР, державну печатку, цінний клейнод – хрест гетьмана Івана Мазепи, альбом-комплекс зі світлинами Президентів УНР в екзилі та інші пам'ятні речі, як символи безперервного існування

нашої держави. Потім лунали урочисті дзвони Софіївського Собору, майоріли корогви та переливалися кольори Святого Духа, честі та моці – блакитні та золоті. Багатолюдною і величавою були зустрічі М. Плав'юка в Івано-Франківську та в рідному Русові, де землякові вручили вишивану сорочку, інші пам'ятні подарунки. Згідно з рішенням Снятинської міської ради Миколі Плав'юку присвоєно звання почесного громадянина міста над Прутом. 18 травня 1993 року Указом Президента України Миколу Плав'юка прийняли до громадянства України. Квітневого дня 1994 року в Марійському палаці Президент України Леонід Кучма вручив Миколі Плав'юку орден «За заслуги». Проживаючи в Києві, Плав'юк заснував фундацію імені Олега Ольжича, Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик «Українське слово», видавництво імені Олени Теліги, яке 2002 року видало трьохтомник «Україна – життя моє». Завдяки Миколі Плав'юку та письменнику лауреатові Національної премії імені Т. Шевченка Яремі Гояну в видавництвах «Веселка» та ім. Олени Теліги вийшла друком книжка політ'язня, талановитого письменника Покуття Івана Федорака за назвою «Іван Садовий. Безіменні плугатарі». Таким чином, з їх допомогою Україні повернуто з небуття творчу спадщину Івана Федорака. Також повернуто його прах з Караганди до рідного Русова. На траурному мітингу М. Плав'юк сказав: «Мої рідні українці! Не марнуйте часу, ви лише на півдорозі. Ви ще не звершили того, що маєте звершити. Україна мусить стати і стане могутньою державою у світі, якщо ви станете добрими українцями. У наших руках – доля Батьківщини».

Указом Президента України М. Плав'юк з нагоди 80-річчя нагороджено орденом Ярослава Мудрого.

Про державотворчу місію Миколи Плав'юка будуть писати ще багато. Його слова допомагають усвідомити нас, українців, як великого, самобутнього, давнього народу, окремо сформованої нації, невід'ємної частини світової цивілізації.

Стаття надійшла до редакційної колегії 20.05.2010 р.

*Рекомендовано до друку д.т.н., професором **Мойсишиним В.М.***

PRESIDENT OF UKRAINE FROM POKUTTYA

T. I. Vynogradnyk

*Ivano-Frankivs'k Regional Organization of National Union
of Journalists of Ukraine; ph. +380 (3422) 2-42-89*

In the article the question is state-creative mission, social work of native of Pokuttya village Rusov, President of Ukrainian Folk Republic Nick Plaviuk.

Key words: *Nick Plaviuk, President of Ukrainian Folk Republic, state-creative institutions of Ukrainians abroad.*